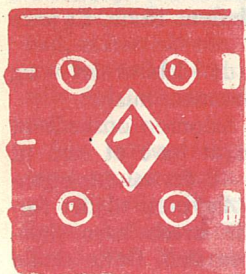

RE-FORMATIO

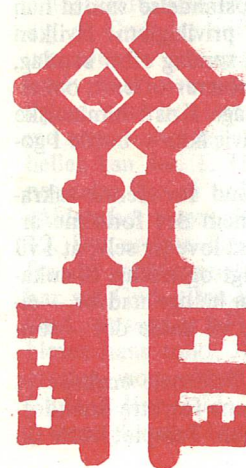
MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1/1986

BYG HERREN ET HUS!

»Se, jeg er ved at bygge Herren, min Guds navn, et hus. Det skal helliges ham, for at man kan brænde vellugtende røgelse for hans åsyn, altid have skuebrødene fremme og ofre brændofre hver morgen og aften».

DET er os en stor glæde at se jer allesammen her hos os på denne glædens dag, hvor vi takker Gud for 100 års gudsdyrkelse og kristent vidnesbyrd her i Sankt Albans kirke. Vi er særligt beærede over at have Hendes Majestæt, dronning Margrethe, Hendes Majestæt, dronning Ingrid, Hendes kongelige Højhed, prinsesse Margaret, og Hans Højhed, prins Georg af Danmark hos os og for at kunne fortælle jer alle, hvor taknemmelige vi er for alle de privilegier, vi nyder i dette smukke og venlige land. Vi er virkelig stolte over de bånd, der er imellem vore to kongehuse, og for de bånd, der eksisterer mellem Sankt Albans engelske kirke i København og Sankt Katharinas danske kirke i London.

Min tekst i dag, der er taget fra 2. Krønikebog, er tilfældigvis den første sætning i et brev og en handelstraktat, som kong Salomon skrev til Hiram, kongen af Tyrus (da forbindelserne mellem Israel og Libanon var bedre, end de er i dag). Salomon var i gang med forberedelserne til opførelsen af sit tempel i Jerusalem, og han havde brug for materialer både fra Libanon og andre steder. Det kan I læse om i Krønikebøgerne. Alle de bemærkelsesværdige forberedelser, han måtte træffe til dette tempel:

30.000 skovarbejdere blev sendt op ad Hermonbjergets stejle skråninger for at hente cedertræ. 70.000 mand skulle hente det og bære det ned. 80.000 stenhuggere var i arbejde i Salomons stenbrud, og der var 3.000 arbejdsledere (det er nødvendigt i Mellemøsten for at undgå »spild af tid».)

Stenene blev brudt og slebet i selve stenbrudene. Der måtte nemlig ikke være støj af hammerslag på det hellige bjerg. Cedertræet, som skulle beklæde væggene i templet, fik udskæringer med indviklede motiver.

De fineste silkestoffer blev hentet fra de orientalske karavaner, der kom øst fra.

Alle de bedste beholdere til dette Guds tempel blev slået af guld og sølv.

Kun det allerbedste kunne bruges.

Sikke en masse aktiviteter denne lille-bitte nation fik sat i sving med dette ene formål: at bygge et hus til Herren, deres Gud!

Prøv nu at se frem i tiden fra dengang i Jerusalem til denne by for 100 år siden. Hvor var det spændende, da Sankt Alban blev bygget! Det var et stort arbejde for den lille menighed. Ville det blive færdigt til tiden? Og ligesom vi møder terrorisme i dag, havde de også deres vanskeligheder dengang. Nihilisterne i Rusland før revolutionen før hårdt frem, og der var bombetrusler ved indvielsen!

Ethvert hundredårsjubilæum giver os anledning til at se både tilbage i tiden – og frem. Når vi ser tilbage, har vi al god grund til at være taknemmelige, når vi tænker på, hvad denne kirke har betydet for tusindvis af mennesker. Tænk på alle dem, der er blevet døbt i denne døbefont og således blevet indpodet i Kristus. Tænk på alle dem, der her er blevet undervist i den kristne tro og her har modtaget konfirmationens sakramente. Alle de ægtepar, der er blevet viede foran dette alter. Og alle de bodfærdige, der er kommet herind for at få deres synder tilgivet og blive genoptaget i nådelivet ved absolutionen. Og endelig: alle dem, der er blevet stedt til hvile fra denne kirke i håbet om (sammen med deres Herre) at måtte nå frem til opstandelsen. Bare alt dette i sig selv er årsag nok til vor store taknemmelighed.

Men lad os også se fremad. Vi er ikke samlede her for at dyrke en eller anden bygning. Vi er her for at dyrke Gud og lovprise hans navn i hele verden.

Huske engang på, hvorfor Salomon ønskede at bygge templet. Der var tre grunde:

For det første: Der skulle brændes vellugtende røgelse. Han ønskede et bønnens hus, og røgelsen er menneskeheden's ældste symbol på bøn. Det er gummi – fra ørkenen – brændt på alte-

ret. Det symboliserer de helliges bønner. Det bliver brændt helt op for Herren. Efterlader ikke aske. Det er, hvad vore liv burde være: bønnens liv, der brændes op i sødmen for Herrens trone. Er jeres liv sådanne?

Lov jer selv, at de vil blive det – og tak Gud for dette bønnens hus!

For det andet: Salomon ønskede at bygge templet for at have et sted til skuebrødene. I de 40 års vandring gennem ørkenen fra Ægypten til det forjættede land havde Israels børn skuebrødet i deres tabernakel. Dette skulle minde dem om, at Gud var deres far. Han ville give dem føden og tage sig af dem i alle deres prøvelser og trængsler.

Nu, hvor de var i det forjættede land, ønskede Salomon, at hans folk skulle huske på, at Gud altid havde givet dem føden, og at det ville han fortsætte med.

Hvad har vi i denne kirke? Ikke skuebrød, men noget, der er uendeligt mere dyrebart. Vi har i eukaristien Kristi himmelske legeme og blod, der nærer os ikke blot for dette, men også for det evige liv. Vi gør det samme, som vor Herre befalede os i natten før sin død. *Gør dette* til ihukommelse af mig! I nu 100 år har præster – Gud være lovet! – gjort dette i denne kirke. Ikke blot som et minde om Kristi lidelse og død, men ved at frembære det hellige offer udenfor tiden – i evigheden – for således at forkynde Herrens død og opstandelse »indtil han kommer». Hvilket privilegium! Hvilken glæde! Samles I så søndag efter søndag, når præsterne frembærer offeret, om alteret for at modtage Kristi himmelske legeme og blod? Hvis ikke – burde I gøre det!

Idet I takker Gud for denne sakramentale nåde gennem det forløbne århundrede, må I også love jer selv, at I vil komme regelmæssigt og trofast til eukaristien, messen, den hellige nadver – eller hvad kristne nu vil kalde det – søndag efter søndag.

For det tredje: Salomon ønskede et sted, hvor man kunne forrette brændofferne morgen og aften. Templet hørte ik-

ke bare sabbaten til, men hverdagen. Og så ser vi, at der er mange mennesker, som kun er søndagskristne! Jeg husker, at biskop Harold Isherwood, mens han var præst i Bruxelles, sagde til sin menighed, at han håbede, dommedag ville indtræffe søndag formiddag kl. 10. Ellers ville det kun være meget få, der var rede!

Vor kristne religion skal også praktiseres om hverdagen. Ikke bare ved særlige lejligheder. Det er også en offerets religion. Enhver af os blev i dåben døbt til Kristi død. Man kan derfor forvente af os, at vi lever vore liv i offer og tjeneste. Vi er bestemte til at vise Kristi kærlighed og medfølelse med den faldne verden, vi lever i.

Det er ikke meningen, at Sankt Albans kirke skal være en flugt fra virkeligheden. Den er langt mere en kraftstation, hvor vi kommer for at blive udrustet

med Guds nåde, sådan at vi – ved at leve vort liv i offer – kan medvirke – hver på sin lille måde – i Guds store frelsesværk.

Kære venner. Sig tak for denne smukke kirke, vort bønnens hus. Må vore liv være liv i bøn. Tak Gud for frelsen, som Kristus har vundet os, og vær trofaste med at frembære det hellige offer og modtage den hellige nadver.

Og sig så til sidst Gud tak for, at du ved dåben er blevet indlemmet i Kristus ved hans død og bede om nåde til, at dit liv må leves i offertjeneste – og hjælp til at leve Kristus for verden.

Amen.

Prædiken i St. Alban's, København den 19. september 1985 af John Sottert-waith, biskop af Gibraltar. Oversættelse v/Bjarne Andersen.

GUD – NÆR I LITURGIEN

GUD? Det er svært at gøre sig en rigtig forestilling om Gud. Jesus kalder ham Fader. Selv omtaler han sig som Sønnen, som hører, hvad Faderen siger, og som adlyder ham i alt. Det betyder, at Gud ikke er en art historieløs kraft, men en person. Men samtidig er Gud det uudgrundelige mysterium, »Jeg er den, jeg er». Paulus skriver også: »Han, den eneste som har udødelighed, som bor i et lys, ingen kan komme nær, som intet menneske har set, ej heller kan se», 1. Tim. 6,16. Og Johannes taler lige så tydeligt om mysteriet. »Aldrig har nogen skuet Gud», 1. Joh. 4, 12. Det er kun den, som selv kommer fra det guddommelige mysterium, som har set Gud. »Den enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans folk», Joh. 1,16. Og Ånden er den, som »kender, hvad der bor i Gud», 1. Kor. 2,11.

Jesus Kristus kan jeg gøre mig en fo-

restilling om. Et menneskes skikkelse. Jesus som barn, ung, voksen, arbejder, prædikant, som helbreder syge, en ringeagtet mester. Jeg kan forestille mig hans smerte, lidelse, tortur, død, et legeme, hvorfra hjertevarmen er borte. Selv som opstanden er han genkendelig, selvom nogle tvivlede, da de så ham. Men om Jesus Kristus kan jeg sige med Peter: »Ham elsker I uden at have set ham, på ham tror I uden nu at se ham, og over ham skal I fryde jer med en usigelig og forherliget glæde», 1. Pet. 1,8.

Når det gælder Helligånden, er det igen svært at tænke konkret. Jesus sammenligner ham med vinden, som man ikke ser. »Helligånden bliver hos jer og skal være i jer», Joh. 14,17. Ånden er den, som underviser os og minder os om alt, hvad Jesus har sagt, 14,26. Også Ånden er en person og ikke en kraft, som inspirerer, og som man »mærker». Men at forestille sig denne person er umuligt.

Gud — nær i liturgien er altså den tre-enige Gud. Det er denne Gud, som er mig nær i liturgien. Når det i liturgien hedder Gud Fader, så ser jeg Sønnen, så hører jeg Ånden. Siger jeg Sønnen, så ved jeg, at jeg hører Faderen og Ånden. Siger jeg Ånden, så kan han aldrig isoleres fra Faderen og Sønnen. Men den, som jeg kan forestille mig, »se«, er Jesus.

Man kan naturligvis møde Gud på mange forskellige måder. Men det sted for mødet med Gud, som er naturligst, givet os af Gud, er guds-tjenesten. Liturgien, som er gudstjenestens form, er et nødvendigt sted for mødet med Gud. Privatreligionen er blevet populær. Men den mangler mødet med Gud i det sakramentale liv. Og det bliver let »synes-religion». Man hører ikke Guds ord uafkortet, kun det som passer mig i øjeblikket. Gudstjenesten i menigheden er ikke noget, man kan have eller ikke-have. Den er en selvfølge i Kristi Kirke. En kristen tilhører jo en helhed — folket, legemet, vintæret, hjorden, for at bruge nogle af billederne fra Ny Testamente. Kristuslivet er tænkt som et liv sammen med andre. Vist findes der ørkenfædre også i dag, som lever deres liv i ensomhed. Men de taler aldrig om privatreligion, men om livet med Kristus, i ordet og sakramentet.

Livet med Gud er ikke enkelt. Djævelen lægger stadig sit net ud som en edderkop for at fange de kristne og forgifte dem, »sækularisere dem». For at værges os mod denne gift trænger vi kristne til at finde et sted, hvor Kristuslivet kan få næring, vokse, og det gamle verdslige liv dø. Vi trænger stadig til et møde med Gud Fader, Søn og Ånd. Og vi trænger til at finde lejlighed til mødet med Gud. At finde tid og sted for mødet med Gud i liturgien. For mange synes det at være unødvendigt at leve Gud nær i gudstjenesten. Man kan blive betragtet med undren, hvis man gør for meget ud af dette — ofte at lade sjælen møde Gud, søge at være Gud nær. Den hellige Antonius, en af ørkenfædrene, svarede engang en mand på et spørgsmål om, hvordan

fremtiden skulle arte sig, og det forekommer mig, at vor tid begynder at ligne hans svar: »Der skal komme en tid, da mennesker bliver tossede. Og når de ser en, som ikke er tosset, vil de angribe ham og sige: Du er gal, du ligner jo ikke os».

Gud — nær i liturgien. Det betyder, at han kommer til os i ordet. Liturgien er jo fyldt af Guds ord, og hvor Guds ord er, der er Gud nær. Desværre er prædiken blevet alt for meget af egne meninger og alt for lidt af Guds ord. Der bliver for meget snak. Og derfor er Gud ikke nær. Til tider oplever man stærkt, at mange, som kommer til gudstjenesten, ikke hører Gud tale, men forkyndelsen bliver, som profeten Esajas engang beskrev sin tids præster og deres forkyndelse: »Så bliver for dem Herrens ord: Hakke og rakke, rakke og hakke, lidt i vejen her og lidt i vejen der», Es. 28,13. Og dog er Gud nær i liturgiens ord, hvor denne er Guds ord. Moses kaldte den gamle pagts ord »ikke for svært og ikke langt borte». Det var ikke nødvendigt at søge det i himlen eller på den anden side havet, »nej, ordet er dig ganske nær, i din mund og i dit hjerte», 5. Mos. 30,11 ff. Det er det gammeltestamentlige ord, som Paulus anvender på ordet om Kristus, Rom. 10,8.

Hvis mennesker skal erfare, at Gud er nær i liturgien, må dens ord være udsprunget af Guds ord. Thi Guds ord er et menneske så nær som ordet i hans mund. Er det ikke et stort mysterium, at den evige Gud taler til os dødelige mennesker. Og gør det i almindelige menneskelige ord. Men det kan være svært at fatte dette. Ord i dagens verden er så meget andet. Jeg kom til at tænke på nogle tanker hos Henri J. M. Nouwen: »The Way of the Heart». Hvor vi end er, er vi omgivet af ord. Ord, som hviskes, råbes ud, skrives ud i hidsighed, talte ord, deklamerede ord, sungne ord. Ord på grammofoonplader, kassetter, i bøger, på vægge, skilte, endda efter flyvemaskiner. Ord i alle former. Ord, som skal høres, læses. Overalt i storbyerne, i

pressen, i busser, overalt ord. »Brug mig, tag mig, køb mig, drik mig, lugt mig, rør ved mig, kys mig, sov med mig ...». Hvem får respekt for ord i denne verden? Det er let at sige om Guds ord — »det er bare ord». Ordet i gudstjenesten løber samme risiko som alle andre ord — »det er bare ord». Politikere, forretningsmænd, ayatollaer, paver, biskopper udtaler ord. Stockholms tidligere biskop kaldte sig selv en »megafon».

I alt dette må vi ydmyge os i liturgien og gennem dens ord tage imod det, som Jesus har lovet, »de ord, som jeg taler til jer, de er Ånd, og de er liv». Og det ord, Gud talte ved skabelsen blev liv. Gud kommer os så nær i liturgien som ordet, vi hører, ordet, vi taler, synger. Og i det ord er Kristus.

Gud — nær i liturgien. Kan han være mig nærmere end ordet i min mund? Ja, så nær som brødet, som jeg spiser, forenes med mit legeme og giver det næring. Brødet — »dette er mit legeme», siger Kristus. Her er en anden side af det store mysterium. Over for det kan en kristen kun tie og tilbede. Omtrent som den store salmedigter Gerhard Tersteegen skriver:

*»Gud er her til stede.
Kom og lad os knæle
og med andagt for ham dvæle.
Gud er i vor midte.
Alt i os må tie
for hans røst at oppebie.
For hans magt,
lys og pragt
sønderknuste alle
må til fode falde».*

»129 Salmer» 875,1

Til tider får man lov at opleve virkeligheden i det uhørte — Kristi nærvær i messen, i det brød, jeg spiser. Jeg mindes fra min rejse sidste år i Centralamerika, hvor nærgående den virkelighed blev. I en af flygtningelejrene i San Salvador kom jeg til at fejre messen sammen med den katolske præst, som havde ansvaret for lejren. Menigheden bestod

af nogle hundrede mennesker, mest kvinder og børn. Mændene var dræbte eller et sted oppe i bjergene eller skjulte et sted. Fattigdommen var uhørt. Håbløsheden stor — de fleste havde ikke været sig ud af lejren, som bestod af en halvfærdig kirke, i omtrent fire år af frygt for sikkerhedspolitiet og dødspatrujlerne. Nogle få kunne læse og bruge salmebogen. Nogle gamle mænd spillede violin, guitar og cello. Jeg forestillede mig, at de første kristne fejrede deres gudstjenester i en sådan enkelthed og fattigdom. Og netop der afspejledes det store mysterium. Gud blev menneske. Han levede blandt de fattige og udstødte. Inkarnationens hemmelighed åbenbares hver gang i messen. Gud — nær i liturgien var en virkelighed. Og i et sådant øjeblik kan man forblive i tilbedelsen længe og siden lovsynge Gud, som det hedder i præfationen: »Derfor vil vi med dine troende til alle tider og med hele den himmelske hærskare prise dit navn og tilbedende synge: Hellig, hellig, hellig ...». I San Croche-lejren i San Salvador forenedes himmel og jord, og den universelle Kirke på jorden blev et øjeblik virkelig, målet for vore bestræbelser — una sancta catholica.

Gud — nær i liturgien, ja det er han i Ordet og sakramentet. Men hvis den nærhed skal blive virkelighed for dem, som fejrer gudstjeneste, må de berede deres hjerter til at være mødestedet, hvor Gud og menneske kan mødes. Mødestedet er det indre menneske. Det er der, mødet sker, hvor Gud kommer mennesket så nær som ordet i munden og brødet, som spises. Hvis ikke det indre mødested er rede, bliver det svært at erfare, fatte noget af Guds nærhed i gudstjenesten. I skriftemålsbønnen, ofte brugt som forberedelse til messen i den svenske kirke, hedder det: Rens, o Gud, vore hjerter og samvittigheder, så at din Søn, når han kommer til os i vore hjerter, må finde en beredt bolig ...». Dette er det nødvendige: at gøre mødestedet med Gud i orden, rensat og helliget. Det er jo i »hjertet», Bibelens ord for sjælen,

at Gud taler gennem sit hellige ord, Ånden udlægger ordet, Kristus stiger ned for at bo ved troen.

Hos ørkenfædrene, som vidste, hvad Guds nærhed betød, anvendes det græske udtryk *hesychia* som betegnelse for det åndelige liv. Det pegede på deres ensomme tilværelse, deres ensomhed og tavshed. Men ordet betyder også »komme til hvile«. Og for flere af kirkefædrene kunne frelsen betegnes med ordet »hvile«. Det er i denne sammenhæng, vi skal forstå Gud – nær i gudstjenesten. Hvis Gud er nær i ord og sakramente, så hjælper det ikke meget, hvis mennesket ikke har noget mødested rede. Der tiltrænges et sted, hvor mødet med Gud kan finde sted – i hvilen, stillheden, i tilbedelsen, det indre menneskes liv. Livet i Gud er en hemmelighed, noget som overgår alt, hvad vi kan tænke eller bede.

KIRKENS ENHED OG DEN DANSKE SALMEBOG

»**V**I tror på én hellig, almindelig Kirke» lyder det i vor apostolske trosbekendelse. Lignende ord møder vi i den nikænske trosbekendelse. Kirken, Jesu Kristi Kirke, er altså én (og ikke mange)! Den er hellig (d.v.s. Guds og ikke menneskers)! Og den er almindelig, katolsk (d.v.s. altomfattende, rummende alt til menneskers frelse og sendt til alle mennesker)! Sådan er Kirkens væsen: én hellig og almindelig (katolsk) – og apostolisk (som Nicænum bekender det)! Her i denne artikel vil vi særlig beskæftige os med det første, at Kirken er én, Kirkens enhed – men det hele hænger jo altså sammen, skal vi huske. Vi vil her betragte det med Kirkens enhed på en ganske særlig måde, nemlig i relation til vor danske evangelisk-lutherske Kirkes salmebog, »Den danske Salmebog«, den salmebog, som af nogle er blevet karakteriseret som »verdens bedste salmebog«!

Hvad kristne i dag trænger til at erfare, er det uhørte, at den transcendent Gud er den immanente Gud. Gud, som er altings Herre, er midt iblandt os i gudstjenesten. »Herren er i sit hellige tempel. Hans trone er i himmelen. Men han er også nær hos dem, som har en ydmyg og sønderknust ånd ...». Men hvis Gud bare er en kraft i kosmos, noget upersonligt, eller hvis Gud bare er noget, liberalteologer kan tilpasse hvor som helst, hvorledes skal da det uhørte møde finde sted i et menneskes hjerte? Den uendelige stiger ned. Den elskede Søn kommer, den opstandne frelser, usynlig, broder og ven. Hjælperen vil tale til og undervise den, som oplader sit hjerte og vil skue ind i Guds dybe hemmeligheder.

Bertil Gärtner.

Oversættelse v/Johs. M. Nielsen.

Men først nogle indledende betragtninger om Kirkens enhed i almindelighed og om denne enheds vilkår i dag her i landet. Kirken er én, fastslår Kirkens egen bekendelse! Jamen, det er den jo ikke, vil man sige – den er tværtimod splittet op i så mange fraktioner! Var det så ikke mere ærligt i vor trosbekendelse at bekende Kirkens splittelse i stedet for dens enhed? Nej, for Kirkens enhed er givet som en realitet i Kristus, der er Hovedet for sit legeme, Kirken (1. Kor. 12,12-13 og Ef. 1,22-23)! Og derfor er det altså Kirkens enhed – og ikke dens splittelse – vi skal bekende i vor trosbekendelse! Det er den ene side af sagen, som vi ikke må glemme, hvordan den ydre virkelighed end synes at være! Men der er desværre også en anden side, en bagside af medaljen: at vi kristne har forårsaget splittelse i Kirken! Det kan der måske have været så mange grunde til. Men vi kommer ikke uden

om den ulykke, det er for Kristi legeme at være splittet og delt, vi kommer ikke uden om, at denne splittelse har tilføjet Kristi legeme dybe sår, og at vi derfor må bede om og arbejde for Kirkens enhed, den enhed, som nok på én måde er der i forvejen, fordi den er givet i Kristus, men som set fra en anden synsvinkel endnu er langt borte!

Økumeni – arbejde for Kristi Kirkes enhed, samtale og enhedsbestrebelse kirkerne imellem – spiller en fremtrædende rolle i kristenheden i verden i dag. Og mange vigtige økumeniske dokumenter og arbejdsrapporter, som måske kan være et skridt på vejen i den rigtige retning, har i de senere år set dagens lys. Mest kendt for tiden er vel nok de såkaldte »Lima-dokumenter« med en udførlig fælleskirkelig redegørelse for så betydningsfulde emner som dåb, nadver og embede og med et forslag til en ny messe-liturgi (der tager skyldigt hensyn til Kirkens gamle messe-tradition og til hele messens væsen og intention, hvad officielle hjemlige liturgi-forslag i disse år ikke gør!)

Kirkens splittelse er virkelig en synd, som vi alle må bekende, og alle må vi arbejde hen imod, at Kirken, som trods al splittelse dog i Kristus er én hellig, almindelig Kirke, også i det ydre må fremtræde som sådan – for at verden må tro, at Faderen har sendt Kristus som Frelser (jfr. Joh. 17,20-21)!

Det betyder ikke, at prisen for ydre enhed skal være hvad som helst, at alt blot skal slås sammen under én hat, og at den ene trosopfattelse kan være lige så god som den anden! Der findes en form for økumeni, der synger på den melodiske, det skal indrømmes, men det er ikke den, der tales om her! Nej, enheden skal være på sandhedens grund, og derfor må alle enhedsbestrebelse begynde både med ærlig samtale om, hvad der skiller, og med bøn om, at de sår, der splitter Kristi legeme, må blive lægt, så sand enhed kan fremkomme! Ægte økumeni går altid ud fra, at enheden trods alt dybest set er givet på forhånd i Kri-

stus og ikke er noget, vi skal frembringe. Men ægte økumeni fortier heller ikke de forskelle, der vitterligt er, men tager dem særdeles alvorligt. Og så kan ægte økumeni slet ikke slå sig til tåls med den ydre splittelse, der hærger Kristi Kirke, hvor vanskeligt det end ser ud med hensyn til at læge kirkesplittelsens sår. I al ægte økumeni må det afgørende være bøn om og arbejde for enhed på sandhedens grund mellem alle Kristi legemes lemmer.

Dette har intet med ønsket om »magt-kirke« at gøre, sådan som 11 tidehvervske og »grundtvigske« præster har kaldt det i deres angreb på et økumenisk initiativ i Ålborg i foråret 1984 og biskop Henrik Christiansens engagement i dette! Det er forresten ejendommeligt, at disse præster kalder sig »grundtvigske«, eftersom Grundtvig selv var ikke så lidt økumenisk indstillet og ønskede at være sandt katolsk! At Grundtvig havde dette syn, vidner bl.a. adskillige af hans salmer om. Jfr. også hans ord i »Theologisk Maanedsskrift« 1825: »Det er barnagtig Snak at jeg er blevet catholsk, som om ikke alle Christne skulde være Catholiker, naar Catholicismen var den ægte Christendom, og som om det ydermere var Løgn, hvad dog unægteligt er sandt, at alle de, der vedkjende sig den Augsburgske Confession, derved erklære sig for ret troende catholske Christne« (se endv. Arthur McDonald Allchin's artikel »Grundtvig's Catholicity«, s. 42ff i bogen »N. F. S. Grundtvig – Theolog og Kirkelærer«, udgivet i 1983 af Udvalget for Konvent for Kirke og Theologi).

»Magtkirken« er bestemt ikke det sande økumeniske arbejdes mål, men det er, at vi alle må bøje os for Kristi magt, det er Kirkens enhed på sandhedens grund, det er Kirkens enhed i sin Herre og Frelser, for at verden må se denne troens og kærlighedens enhed og tro Kristus til frelse og liv!

At Kirkens enhed hører med til Kirkens væsen, og at derfor bønnen om og arbejdet for Kirkens sande enhed, med andre ord ægte økumeni, har sin nød-

vendige berettigelse også i vor danske evangelisk-lutherske Folkekirke, turde være indlysende, og ikke mindst kan vel netop den lutherske Kirke som en »via media» mellem Rom på den ene side og den reformerte tradition på den anden gøre sig gældende som formidlende faktor i sande økumeniske bestræbelser, hvis man vel at mærke ikke vælger at hygge sig i isoleret og selvtilfreds provincialisme!

At det ægte økumeniske, det med Kirkens enhed — og dermed også det sandt katolske, det med Kirkens katolicitet — hører hjemme i vor danske evangelisk-lutherske Kirkes sammenhæng, fremgår tydeligt af vor Kirkes salmebog, »DEN DANSKE SALMEBOG» — og det skal jeg i det følgende prøve at give nogle eksempler på. »Den danske Salmebog» er en luthersk salmebog, ingen tvivl om det, og det skal den da også være, eftersom vor Kirke har en ganske bestemt bekendelse, nemlig den lutherske. Men »Den danske Salmebog» er også — og vel netop i sammenhæng med, at den er luthersk — ægte økumenisk. Den er virkelig — i ordets rette forstand — katolsk. Den går ud fra og forkynder tydeligt, at Kristi Kirke er én, hellig og almindelig. Denne Kirkens enhed og katolicitet møder vi igen og igen både i salmerne og i tekstdelen bag i salmebogen.

Af hensyn til emnets begrænsning vil jeg i det følgende holde mig udelukkende til *salmerne* i »Den danske Salmebog». Her vil det være nærliggende først at bemærke, at det økumeniske og katolske finder vi allerede med henblik på de *salmedigtere*, der er repræsenteret i »Den danske Salmebog». Der er — hvad man hurtigt vil opdage ved at blade salmebogen igennem — en utrolig spændvidde mellem de enkelte salmedigtere, men dette viser netop Kristi Kirkes mangfoldighed, eller måske snarere skulle man sige Kristi Kirkes enhed midt i mangfoldigheden!

Hovedparten af salmerne i »Den danske Salmebog» er naturligvis skrevet af vore hjemlige salmedigtere, først og

fremmest Kingo, Brorson, Grundtvig og Ingemann, og derfor også knyttet til den lutherske lære og tradition. Men også her mærker man dog mangfoldigheden og forskelligheden. Tænk blot på Kingos karske lutherske ortodoksi, Brorsons stærke påvirkning af den tyske pietisme, Grundtvigs glæde over arven fra Oldkirken, arven fra den udelte Kirkes tid (i sammenhæng hermed den inspiration, han har fået fra engelsk, anglikansk tradition), og Ingemanns enkle, folkelige, næsten folkereligøse og barnlige sprog!

Men selv om det store flertal af salmerne er skrevet af danske og lutherske salmedigtere, har dog mange udenlandske salmer — og ofte fra andre konfessioner — fundet vej ind i vor salmebog. Selvfølgelig er disse salmer oversat og dermed også præget af deres danske oversættere. Dette gælder ikke mindst de udenlandske salmer, som Grundtvig har haft med at gøre. Grundtvig nøjedes nemlig ikke med at oversætte, men gendigtede i vid udstrækning, så de pågældende salmer trods en udenlandsk oprindelse i Grundtvigs hånd blev til ægte Grundtvig-salmer — og ægte danske salmer.

At vor salmebog er ægte katolsk og økumenisk — og ikke en sektærisk bog — fremgår bl.a. af selve indholdet i en stor del af salmerne, ikke mindst Grundtvigs salmer. Men det ses altså også i det udvalg af ikke-danske salmedigtere, der optræder i »Den danske Salmebog». Jeg skal her give en slags oversigt over de forskellige theologiske traditioner (eller konfessioner), der er repræsenteret blandt de udenlandske salmedigtere i »Den danske Salmebog». I parentes er angivet salmenumrene, hvormed de er repræsenteret — eller et udvalg af dem — så kan man selv studere indholdet og mangfoldigheden i denne rige »økumeniske» buket. Det skal understreges, at de anførte navne kun er eksempler, idet der for adskillige af traditionernes vedkommende er flere andre salmedigtere, som måske med lige så god ret burde have været nævnt.

OLDKIRKEN OG DEN TIDLIGE MIDDELALDER (før skismaet mellem øst og vest i 1054): Aurelius Clemens Prudentius (636, 640), Venantius Fortunatus (184, 228), Johannes fra Damaskus (188, 212), Kynewulf (213) og Rabanus Maurus (261). Endvidere bør her også nævnes de ældgamle græske salmer »Åleneste Gud i Himmerig» (360) og »O store Gud! vi love Dig» (9), hvis oprindelige forfattere er ukendte, salmer, som i høj grad er fælles for verdens kristenhed den dag i dag.

MIDDELALDERENS ROMERSK-KATOLSK KIRKE: Adam af St. Victor (249), Arnulf af Louvain (167, 168), Thomas Aquinas (417) og Alanus de Rupe (495, 557).

SENMIDDELALDERENS REFORM-KATOLICISME: Johan Hus (420).

REFORMATIONSTIDENS TYSKLAND: Martin Luther (79, 80, 89, 191, 246, 295, 296, 435, 437), A. Knöppen (496), J. Gramann (24), N. Hermann (91, 618), J. Agricola (361) og G. Oemler (38).

DEN LUTHERSKE ORTODOKSI I TYSKLAND: N. Selnecker (353), Ph. Nicolai (87, 232), G. Weissel (71) M. A. von Löwenstern (226), J. Neander (2) J. Heermann (34, 170 179 476 522) M. Rinckart (11), H. Held (62), Ludämlia Elisabeth (592), Paul Gerhardt (31, 73, 93, 165, 267, 500, 674), D. Denicke (478) og J. Olearius (551).

PIETISMEN I TYSKLAND: C. A. Bernstein (336), Æmilie Juliane (432, 620), C. F. Richter (443, 530, 576, 578), A. H. Francke (492), J. Mentzer (5, 6), L. A. Gotter (444, 466), J. J. Rambach (140), J. H. Schrader (14, 16, 454, 484, 485, 559), J. A. Freylinghausen (59, 533, 536), J. G. Wolff (494) og C. H. von Bogatzky (318).

LUTHERDOMMEN I NORDEN UDEN FOR DANMARK: Laurentius Petri (468), H. Pjetursson (50), Petter Dass (7, 8, 431), I. Kolmodin (671), J. Nordan Brun (202, 388, 410, 550), J. O. Wallin (370), W. A. Wexels (23, 195, 477, 653), C. O. Rosenius (515, 646),

A. J. Reitan (284), M. B. Landstad (126, 224, 319, 348, 469, 639), Lina Sandell (44), J. Johnson (622, N. Beskow (655), E. F. Lönegren (323) og C. R. Sundell (675).

DEN ROMERSK-KATOLSK KIRKE EFTER REFORMATIONEN: J. Scheffler (588, 589, 590, 594, 621).

DEN ANGLIKANSKE KIRKE: R. Heber (363), H. F. Lyte (520), W. H. Bathurst (275), W. W. How (659) og S. J. Stone (286).

DEN REFORMERTE TRADITION (incl. metodismen): C. Marot (474), Isac Watts (183, 221, 660, 1), J. Hart (260), Charles Wesley (660, 2-7), E. Peronet (227), J. Allen (401), og Martha Cook (20).

Foruden ovennævnte skal nævnes et par navne fra BRØDREMENIGHEDEN: N. L. von Zinzendorf (413, 451) og C. B. Garve (349), samt den danske Brødre-menighedspræst N. J. Holm (473, 579, 593 plus nogle oversættelser). Endelig må det bemærkes, at selv et navn fra Unitarierne (som jo benægter Kristi guddom og derfor ikke kan betragtes som et kristent kirkesamfund) har fundet vej ind i »Den danske Salmebog», nemlig Sarah Adams (21).

Som det vil ses af ovenstående, kan »Den danske Salmebog» ikke siges at være eksklusivt dansk eller eksklusivt luthersk, selv om det danske og det lutherske naturligvis udgør hovedstammen i den. Nej, vor Kirkes salmebog er i høj grad katolsk og økumenisk! Den har vid syn og vedkender sig tydeligt Kirkens gamle katolske grund og Kirkens enhed! Den vidner klart om, at der findes sand kristendom også uden for Den danske Folkekirke! Den er netop kirkelig og ikke sektærisk! Den afspejler Kristi Kirkes enhed midt i mangfoldigheden!

Som det tidligere — i forbifarten — er nævnt, træder det med Kirkens enhed, det sandt økumeniske og dermed sandt katolske også frem i selve *indholdet* i mange af salmerne — og det gælder såvel lutherske som ikke-lutherske salmedigtere! Et grundigt studium af dette

aspekt tillader pladsen ikke, men der skal dog peges på nogle salmer, der i deres ordlyd direkte forkynder Kirkens enhed, at Kristi Kirke i virkeligheden ikke er mange Kirker, men *én* Kirke, sådan som trosbekendelsen fastslår det. Der kunne sikkert nævnes adskillige andre eksempler, men her vil vi nøjes med følgende (som fortrinsvis er taget fra Helligånds- og kirkesalmerne):

Nr. 224, »**HERRE JESUS, DU, SOM TRONER**» af den norske præst M. B. Landstad (skrevet i 1865). Denne ét vers-salme, som oprindeligt var slutningsvers af en norsk Himmelfarts-salme, taler i de sidste linier klart om Kirkens enhed, ja den er en bøn om denne enhed: »Sank til *troens enhed* sammen / alle jordens slægter! Amen». Troens enhed – det er jo det samme som den kristne Kirkes enhed, at Herrens troende menighed er *én*!

Nr. 226, »**MÆGTIGSTE KRISTE, MENIGHEDENS HERRE**» af den tyske statsråd M. A. von Löwenstern, skrevet midt i trediveårskrigen elendighed (1644). Salmen går – trods tidens bitre konfessionsstridigheder – ud fra som en selvfølge, at Kristi Kirke og menighed i virkeligheden er *én*. Der siges jo: »... menighedens Herre, / *den* Du har tegnet med Dit kors til ære». Der er kun *én* menighed, den, der er tegnet med Kristi kors! Og i sidste linie af første vers står der: »*Dit folk* bevare!» Igen ental! Kirkens enhed – dét er også, hvad denne lille salme fastslår!

Nr. 243, »**KRAFTEN FRA DET HØJE**» af Grundtvig (1850). Grundtvig slutter sig helt klart til den tredje trosartikels bekendelse af Kirkens enhed (*én* hellig, almindelig Kirke), og det hænger jo nøje sammen med hele det syn på Kirken, han nåede frem til i 1825 (»Den kirkelige anskuelse» og »Den mageløse opdagelse»). Dette syn på Kristi Kirke og dens enhed kommer ofte direkte frem i hans salmer, og det ligger som en undertone i hele hans salmedigtning. I denne lille pinsesalme hedder det i v. 1: »Kraften fra det høje / neddaled til

Guds menighed». Igen dette, at Kirken, Guds menighed, betragtes som *én* og ikke som mange! Og i v. 2 understreges det for os, hvad det er, der holder denne enhed, Guds Kirke og menighed, sammen: »Kraften fra det høje, / *Guds Ånd* os sammenføje, / fra øst og vest, fra syd og nord, / til gæster ved vor Herres bord!» Jo, her møder vi i sandhed Kirkens enhed og Kirkens katolicitet!

Nr. 245, »**DRAG IND AD DISSE PORTE**» af Paul Gerhardt (1653) og gendigtet af Grundtvig (1837). I v. 1 fremhæves frelsens universalitet og dermed Kirkens katolicitet: »Og gør det so-leklart, / at hedninger som jøder / i dåben Du genføder / til støvets Himmel-fart!» V. 2 er en bøn om, at alle menne-skeskabte skillevejge i Guds Kirke må falde, en bøn om Kirkens synlige enhed: »Lad styrte alle vægge, / som skiller kristne ad! / *Forener* jer, I bække, / og glæder Herrens stad! / *Forén* dem, Hel-ligånd! / Thi hjerterne så mange, / som ofre Dig lovsange, / er bække i Din hånd».

Nr. 246, »**NU BEDE VI DEN HEL-LIGÅND**», oprindeligt en gammel tysk middelalderlig »lejs», men bearbejdet af Luther (1524) og i Danmark senere af Grundtvig (1836). Når salmen begynder med at sige: »Nu bede vi den Helligånd / at *sammenknytte* os med *troens bånd*», ja så er det jo netop Kirkens *enhed*, der er tale om. Det er troens bånd, troen på Kristus, som Helligånden skaber gennem nådens midler, der knytter de kristne sammen i en enhed. At denne enhed ikke blot er *troens* enhed, men også *kærlighedens* enhed, fremgår af v. 3: »Du kærlighedens Ånd! indgyd / i Herrens samfund kærlighedens fryd, / så vi glade vandre, / Jesus, mellem Dine, / elskende hverandre, / som Gud elsker sine!»

Nr. 247, »**I AL SIN GLANS NU STRÅLER SOLEN**». Også denne ufor-lignelige pinsesalme af Grundtvig (1843), det danskeste af alt dansk, som nogle har betegnet den, rummer en klar bekendelse til Kirkens katolicitet og en-hed. Tænk blot på v. 5: »Opvågner, alle

dybe toner, / til pris for menneskets Forsoner! / Forsamles, *alle* tungemål, / i takkesangens offerskål! / Istemmer over Herrens bord / Nu *menighedens fulde kor*!» Eller v. 6: »I Jesu navn da tungen gløder / hos hedninger såvel som jøder, / i Jesus-navnets offerskål / hen-smelter *alle* modersmål».

Nr. 257, »**ÅND OVER ÅNDER, KOM NED FRA DET HØJE!**» af den norske biskop J. Nordal Brun (1786). Salmen, som kun er på ét vers, fortsætter: »Ånd, som med Fader og Søn er vor Gud! / Kom, vore sjæle tilsammen at føje, / kom at berede den himmelske brud! / Kalde, forsamle og Jesus forklare, / bygge Guds Kirke, oplyse Hans folk, / det er Din gerning, lad os den erfare, / vær i vort hjerte Guds kærligheds Tolk!» Ordene her taler næsten for sig selv og leder vore tanker hen på Luthers katekis-meforklaring til den tredje trosartikel: »... Helligånden har kaldet mig ... lige-som Han kalder, samler, oplyser og hel-liger hele den kristne menighed på jor-den og bevarer den hos Jesus Kristus i den rette, ene tro». Kirkens enhed i Kristus, skabt af Guds Ånd, møder vi også i denne lille norske pinsesalme!

Nr. 276, »**STIFTET GUDS SØN HAR PÅ JORDEN ET ÅNDELIGT RIGE**» af Grundtvig (1853-56). Hele denne salme er en rigtig kirkesalme, der ånder af kærlighed til Kristi Kirke og også ser enhe-den og katoliciteten i denne Kirke. Her blot et enkelt direkte vidnesbyrd om, at Kirken er *én*. Grundtvig skriver – efter første linie i v. 1: »skaber og danner *et kongeligt folk* sig tillige» og »salighed *folket* opnå». Kirken er Guds folk, ikke mange folk, men *ét* folk ud af mange folkeslag. Igen Kirkens enhed!

Nr. 280, »**KIRKEN DEN ER ET GAMMELT HUS**» af Grundtvig (1837). I Sverige er denne skønne salme blevet kaldt »Guds Riges nationalsang», »den klassiske kirkesalme i Norden». For den er en af de danske salmer, der er blevet oversat til flere andre sprog: svensk, nynorsk, tysk og ungarsk. Salmen fortæller, at Kirken »står, om end tårnene fal-

de». Når Grundtvig siger »Kirken», tænker han naturligvis ikke blot på kirkehu-set med tårne i bogstavelig forstand, men først og fremmest på Kirken i betydningen Guds menighed, den kristne Kirke. Og igen siger Grundtvig altså i ental: »*Kirken* den er ...» Der er *én* Kirke, som er Herrens! Og den Kirke består, ja den »står, om end tårnene falde». Her kan vi tænke på Herrens ord til apostelen Peter: »Du er Petrus, og på den klip-pe vil jeg bygge min Kirke, og dødsrigets porte skal ikke få magt over den» (Mt. 16,18). Eller på ordene i Den augsburg-ske Bekendelses artikel 7: »Ligeledes læ-rer de, at der bestandig vil forblive *én* hellig Kirke» (det var forøvrigt de ord, Grundtvig anbragte på titelbladet til »Kirkens Genmæle» i 1825).

Nr. 285, »**ALMINDELIG ER KRISTI KIRKE**» af Grundtvig (1837). Slå selv salmen op og læs den med eftertanke! Her tales tydeligt og stærkt om Kirkens katolicitet og Kirkens enhed. Her er det den »katolske» Grundtvig, der taler! Helge Dahn skriver om denne salme i sit fortræffelige værk »Salmehåndbogen. En gennemgang af den danske salme-bog» (Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, København, ny revideret udgave 1984) følgende (de fleste henvisninger udelader jeg her): »I den tredje artikel bekender vi troen på den almindelige (på græsk: »katolske») Kirke. Den er nemlig for alle, ligesom templet, hvorm Herren sagde: »Mit hus skal kaldes et be-dehus for alle folk» (Es. 56,7, Mt. 21, 13). Kun i Kirken fortolker og forklarer Kærlighedens og sandhedens Ånd både Guds kærlighed og sandhed for os. Den ene og samme Kirke er for alle menne-sker og for alle tider. Den har *én* Ånd, *ét* håb, *én* Herre, *én* tro, *én* dåb, *én* Gud (Ef. 4,4-6, jfr. nr. 286,2), og skifter lige så lidt tro, dåb og håb (»forjættelser» = Guds løfter), som den omskifter Gud, Kristus og Helligånden. Dens »stifter» er i v. 3 Gud Fader, men i Grundtvigs op-rindelige v. 2 er det Guds Søn. Det nu-værende v. 2 vender sig indad mod de kristne, mens v. 3 vender sig udad mod

alverdens folkeslag for at indskærpe, hvad dette fællesskab indebærer. Når vi har samme apostolske trosbekendelse, altså forenes af troen og dåben, og er fælles om »Herren til Gud Faders ære» med håbet om at få del i Gud Faders herlighed, så må vi nedbryde alle skille-mure og befæstninger, der gør Kirken til et hus, som er i splid med sig selv. Og læresalmen om Kirkens »katolicitet» — dens enhed, uforanderlighed og universalisme — slutter, som den begyndte, med at understrege sammenhængen gennem tidernes løb, og den »højkirkelige» tankegang, der i Oldkirken fik sine klassiske udtryk hos den nordafrikanske biskop Cyprian: Udenfor Kirken er der ingen frelse (jfr. v. 1: »kun i den»), og den, der ikke har Kirken til moder, kan ikke have Gud til Fader».

Nr. 286, »GUDS KIRKES GRUND ALENE» af den engelske (anglikanske) præst Samuel John Stone (1866). Som nr. 285 taler også denne salme hele vejen igennem om Kirken og Kirkens grund og dermed også om Kirkens sande enhed. Også her vil det være udbytterigt selv at studere salmens indhold, så i denne sammenhæng skal der blot citeres noget af, hvad Helge Dahn skriver derom i sin »Salmehåndbog»: »Erkebiskop Temple sagde, at når han kom på visitats, kunne han overalt være sikker på at møde to ting: kold kylling og »The church's one Foundation». Salmen er optaget af alle engelsktalende kirkesamfund, oversat til mange sprog og ofte sunget ved kirkelige konferencer, navnlig efter den økumeniske (mellemkirkelige) bevægelses fremvækst. S. J. Stone var kapellan i Windsor og digtede salmen på den tid, da han og mange andre var urolige over den historiske kritik, som biskop Colenso i Natal havde rettet mod Mosebøgerne. Efter mange overvejelser standsede han ved den apostolske trosbekendelse og fandt her ligesom Grundtvig det uforanderlige udtryk for den sande kristendom. Han omsatte nu dens artikler i 12 salmer, hvoraf denne handlede om »Den hellige, almindelige Kirke,

de helliges fællesskab». I vore dage ville de flestes sympati samle sig om den vidhjertede biskop fra Zulu-landet, men selv om man kan have forskellige meninger om de stridsspørgsmål, som dengang forelå, kan man nok agte og dele den tro på Kirkens enhed, som taler ud af Stones hymne».

Nr. 287, »DEN KRISTNE KIRKES SKØNNE NAVN» af sognepræst ved Vor Frue Kirke i København i årene efter reformationen, Hans Thomissøn (gendigtet af Grundtvig 1845). Også i denne kirkesalme, der nævner seks af Kirkens kendetegn ifølge luthersk opfattelse, understreges Kirkens katolicitet og enhed: »Almindelig, det kaldes ret / Guds Kirke trindt på jorden» (v. 2) og »Men Kirken den er dog kun *én*, / *ét* navn i alle munde» (v. 3). Salmens slutningslinier (v. 8) peger også hen på enheden i Guds Kirke: »Guds helgen har *én* kraftig dåb, / *én* Gud, *én* Drot, *én* tro, *ét* håb, / i Himmerig de samles».

Nr. 296, »BEHOLD OS, HERRE! VED DIT ORD» af Luther (1542) og bearbejdet af Grundtvig (1837). Denne lille salme har i v. 3 en bøn for Kirkens enhed: »Vor Trøster god, Gud Helligånd, / *forén* Guds folk i fredens bånd!»

Nr. 336, »I HERRENS UDVALGTE, SOM HELLIGHED ØVE», som er skrevet af den tyske pietistiske præst Christian Andreas Bernstein (død allerede i 1699), kom med i Freylinghausens salmebog 1704, senere også i Schraders salmebog, og blev i 1734 oversat til dansk af Brorson. Her taler især to vers om Kirkens enhed: »Så snart vi er ovenfra fødte og bårne, / af Jesus vi ere til brødre udkårne! / *En* Fader, *én* tro og *én* Ånd og *én* dåb, / *én* vej til at vandre, *ét* eneste håb / kan brødrenes hjerte aldeles *forbinde!* / Vi kunne ej andet end kærlighed finde, / mistænksomhed, vrede og tvædragt forsvinde!» (v. 2) og »Så lader os glædes og elske af hjerte, / for-søde hverandre den bitreste smerte, / *forbindes* i Ånden tilsammen som *én*, / af kærlighed findes oprigtig og ren, / og lader vor Fader en frydesang høre! / Det

skal Ham Hans hjerte usigeligt røre, / skønt børnene kan det kun stammende gøre!» (v. 5).

Endvidere skal — uden kommentarer — nævnes v. 2-3 i nr. 340, »IGENNEM NAT OG TRÆNGSEL» af Ingemann (1843): »Vor nat det lys oplive, / som aldrig slukkes ud, *ét* sind os alle give / i trængsel trøstens Gud, / *ét* hjerte kærligt lue / i hver korsdragets bryst, / *én* Gud, til hvem vi skue, / *én* tro, *ét* håb, *én* trøst! — *En* røst fra tusind munde, / *én* Ånd i tusinds røst, / *én* fred, hvortil vi stunde, / *én* fred, hvortil vi stunde, / *én* frelsens, nådens kyst, / *én* sorg, *ét* savn, *én* længsel, / *én* Fader her og hist, / *én* udgang af al trængsel, / *ét* liv i Jesus Krist!»

Som det sidste eksempel på salmernes tale om Kirkens enhed i Kristus nævner vi her den gamle Thomas Aquinas-salme, nr. 417, »SION, PRIS DIN SALIGGØRER». Denne nadversalme — og netop i nadverens hellige sakramente kommer Kirkens enhed i Kristus allerstærkest frem — bruger i v. 4 det bibelske billede med vintræet og grenene (Joh. 15,1-8): »Kristus er for *alle* givet, / vil for *alle* være Livet, / *alle* byder Han sig hel, / vil med sig os fast *forene*, / Han er Vinstok, vi er grene / og har *alle* i Ham del». Som vintræets grene udgør en enhed i og med samhørigheden med stammen, således udgør alle kristne en enhed

i og med samhørigheden med Jesus Kristus, der har givet sig hen for alle, og hvorfra al kraft og næring hentes. Og netop i nadveren er dette en virkelighed, dér har »alle i Ham del!»

Hermed vil vi da afslutte denne gennemgang af emnet »Kirkens enhed og Den danske Salmebog», og der kan vel næppe være en mere nærliggende måde at gøre det på end ved at bede bøn nr. 84 i salmebogens tekst- og bønnebog, som netop er en bøn for Kirkens enhed: »Gud, Du, som ved Din Søn, vor og den hele verdens eneste Frelser, stiftede Din hellige, almindelige Kirke på jorden! Giv os nåde til alvorligt at lægge os på hjerte, hvor stor en fare vi er i på grund af Kirkens ulykkelige splittelser. Forlad os vore synder, og giv Dit folk den enhed, som Du vil. Borttag al mistænkeliggørelse og fordom og alt, hvad der hindrer os i enhed og samdrægtighed. Giv os oplysning til at forstå hinanden ret og vokse med hinanden i erkendelsen af Din sandhed, så at ligesom der kun er *ét* legeme og *én* Ånd, *ét* håb, til hvilket vi er kaldet, *én* Herre, *én* tro, *én* dåb, *én* Gud og alles Fader, vi også fra nu af må have *ét* hjerte og *én* sjæl, forenet ved sandhedens og fredens, troens og kærlighedens hellige bånd, så vi med *ét* sind og *én* mund må lovprise Dig. Ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen».

Hans Oluf Madsen

LÆST

Regin Prenter: Erindringer. Forlaget Aros 1985. 200 sider. 185 kr.

I 1981 udkom P. G. Lindhardts erindringer med titlen: »Sådan set....!» I efteråret udkom Regin Prenters med den endnu mere beskedne titel: »Erindringer». Jeg vil skynde mig at sige, at ikke mindst vi, der ad forskellige veje er havnet på denne fløj i Folkekirken, bør læse om den mands liv, som vor kirke — og som vi — skylder så meget.

Det er ikke uden grund, jeg nævnede Lindhardts bog, for den kom jeg stadig til at mindes, da jeg læste Prenters. En titel på en nu afdød gejstligs erindringsbog blev aktuel for mig: »Set fra Smallegade». Det er det, der præger Lindhardts erindringer næsten hele vejen; her er horisonten lav, og alt er provinsielt. Side op og side ned fylder han med referater fra avisdebatter, som enhver i dag kan se, intet kom til at betyde for dansk kirkeliv. Den berømte strid om »det evige

liv» bundede jo i høj grad i sentimentalitet! En afgørende debat f.eks., da Københavns Kirkefond — måske inspireret af Lindhardts bøger — gik over til Morten Pontoppidans folkekirkelige syn, blev derimod udtryk for et kirkehistorisk vandskel.

Over alt, hvad Prenter fortæller, er der høj luft; næsten hele den universelle kirke oplever han gennem sine utallige rejser og udenlandsophold. Medens Lindhardt op i sin høje alderdom stadig er præget af reaktion mod sin missionsske opvækst, er Prenters liv præget af en rolig udvikling. Uden den mindste reaktion mod et lyst grundtvigsk hjem gik hans vej over en vis forståelse for Tidehvervs anliggende engang og en dyb indlevelse i Karl Barths teologi, baseret ikke blot på studium, men på helt personligt kendskab til ham, forbundet med rige erfaringer i engelsk højkirkeligt studiemilieu — samt ikke mindst et livslangt stærkt fællesskab i Theologisk Oratorium.

Bogen bekræfter, at kirken i dens universalitet — eller katolicitet — i en sjælden grad er integreret i hele Prenters kristendomsforståelse. Alt i hans store produktion er præget deraf, et teologisk værk, der sikkert længe vil overleve ham. En bog i Grundtvig-året 1983, som han var bidragsyder til, bærer undertitlen »Theolog og Kirkelærer». Enhver præst bør frimodigt opfatte sig som »en lærer i kirken»; men i denne titel tænkes der vist på det gamle hædersnavn »Doctor Ecclesiae». Mon nogen dansk teolog i vor tid kan nærme sig til at være en sådan titel værdig mere end Regin Prenter, der har doceret på et utal af universiteter i Europa, Amerika, Afrika, Hongkong og Japan? Den tilsyneladende fordringsfulde og dog selvfølgelig titel på hans dogmatik for lægfolk »Kirkens Tro» er typisk. Ligeså titlen på Augusta-bogen: »Kirkens lutherske Bekendelse», d.v.s. bekendelsen i vores provins af »den hellige, almindelige (katolske) og apostoliske kirke».

Og hvilket friskt og vidsyn præger ikke den bog! Efter at man i de forskellige sammenhænge har læst om Prenters møde med en generations mest betydelige teologiske personligheder, ødelægger han sikkert igen i nogle øjne sit gode navn og rygte ved i forbindelse med nogle gæsteforelæsninger i USA at nævne, at en flok præster fra den »fundamentalistiske» Missourisynode gjorde sig bemærket med deres grundige teologiske uddannelse, og at denne kirke med hensyn til kirkemusik og kunst var mere avanceret end de »liberale» kirker. Som kontrast dertil kan man læse en notits i Kristeligt Dagblad den 30. januar dette år. Her møder vi en dekan ved Københavns teologiske fakultet, der næsten ikke kan finde tilstrækkeligt stærke ord for sin foragt over det skrækkeligt fundamentalistiske KFS, som han ville forbyde at holde møder på universitetet, for »fundamentalisme hører ikke hjemme på et fakultet». Man græmmes over, at en akademisk lærer uden videre tør bruge dette udefinerede, mangetydige

ord — og uden bevis for, at ordet i almindelighed gælder denne studenterbevægelse — eller at det i nogen som helst grad vil præge den kristne forkyndelse, der skal lyde på det sted. Selvfølgelig har Prenter ordet i anførselstegn!

I overensstemmelse hermed turde Prenter minsandten også betræde Menighedsfakultetets bygning i Århus og holde de Grundtvig-forelæsninger i 1983, der blev til bogen »Den kirkelige Anskuelse». — At han i sin bog ikke blot får plads til mange fine, verdensberømte teologer, men også bruger flere sider til en smuk skildring af sit møde med den i manges øjne »berygtede» præst Børre Knudsen og kalder ham sin ven, er også betegnende.

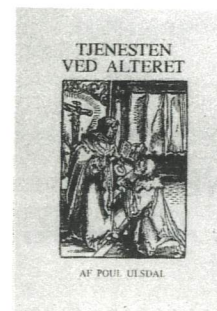
RE-FORMATIO's Forlag

Den højkirkelige bevægelse har nu sit eget forlag. Forlagsekspeditionens adresse er

RE-FORMATIO's Forlag
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Tlf. 05-13 81 05

Hertil bedes alle henvendelser vedrørende forlagets udgivelser rettet.

TJENESTEN VED ALTERET

RE-FORMATIO's Forlag udsender lige efter påske 2. udgave af denne bog, hvis 1. udgave har været udsolgt i et par måneder.

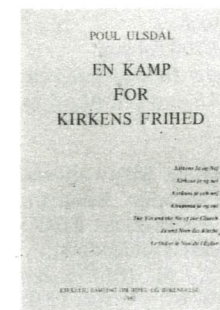
Fås i boghandelen og hos RE-FORMATIO's Forlag, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg. Tlf. 05-13 81 05. 96 sider. 75,- kr.

Det, der måske greb mig mest i bogen, var, at han skunne skrive, at hans år som landsbypræst i Hvilsager-Lime var de bedste i hans manddomstid — altså sammenlignet med den fornemme karriere som teologisk lærer på verdensplan. Men det er måske netop i denne tjeneste, først og fremmest som præsten, vi her i dette blad skal tænke på ham. Hvad har han ikke betydet for oratorianere land og rige rundt i over 50 år — og for de mange elever, der blev hans venner! Jeg gentager, at det mindste, vi i hvert fald kan gøre, er at købe denne bog og glæde os over det meget værdifulde, som den har at give os.

Poul Ulsdal

FIK DE LÆST?

EN KAMP FOR KIRKENS FRIHED

Jens Ravn Olesen skrev i Kristeligt Dagblad: »En af de 11 underskrivere af 'Kirkens Ja og Nej' skildrer pjecens forhistorie, dens tilblivelse, reaktionerne på den og resultaterne ... Som altid hos Poul Ulsdal får man en levende og engageret skildring. Der er kirkehistoriske oplysninger, som her lægges frem for første gang. Og der er stof til forståelse af kampen».

Fås i boghandelen og i Kirkelig Samlings Bogekspedition, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg. Tlf. 05-13 81 05. 80 sider. 85,- kr.

KNUD CHRISTENSEN

KIRKEGADE 9
3600 FREDERIKSSUND

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst *Knud Christensen*,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 02-31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Sognepræst *Ole Skjerbæk Madsen*,
Kleinsgade 2, 1976 København V.
Sognepræst *Anders Studsgård*,
Skovvænget 19, Skarrild, 6933 Kibæk.
Pastor *Poul Ulsdal*,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Cand. theol. *Peter Østerby-Jørgensen*,
Bispehavevej 115, 2.tv., 8210 Århus V.

Ekspedition:

Bladet koster 60 kr. årligt i abonnement, — for
studerende 40 kr. årligt. Beløbet indbetales til
kassereren for Fællesskabet KIRKELIG FOR-
NYELSE, organist *Axel Madsen*,
Carit Etlarsvej 5, 1.th., 1814 Frederiksberg C.
Telefon 01-22 67 67 — Postgiro 2 08 81 42.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst *Poul Exner*,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Telefon 02-62 28 38.

Bestyrelse iøvrigt:

Søster *Karen Bagge*,
Hørsholmsgade 22 D, 2.tv., 2200 København N.
Sognepræst *Olav Fog*,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Sygeplejerske *Anna Hansen*,
Solvangsvej 26, 8400 Ebeltøft.
Organist *Axel Madsen*, kasserer,
Carit Etlarsvej 5, 1.th., 1814 Frederiksberg C.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesska-
bet. Dette beløb omfatter også abonnement på
Re-formatio. Ægtepar 190 kr. Studerende og
pensionister betaler 80 kr. for enkelt medlems-
skab. Pensionistægtepar 95 kr.

INDHOLDSFORTEGNELSE

NR. 1 – MARTS 1986 – 29. ÅRGANG

<i>John Sotterwaith v/Bjarne Andersen: Byg Herren et hus!</i>	1
<i>Bertil Gärtner v/Johs. M. Nielsen: Gud – nær i liturgien</i>	3
<i>Hans Oluf Madsen: Kirkens enhed og Den danske Salmebog.</i>	6
<i>Poul Ulsdal: Læst: Regin Prenter: Erindringer</i>	13
RE-FORMATIO's Forlag. Ny udg. af Poul Ulsdal: Tjenesten ved alteret.	15
Fik De læst? Poul Ulsdal: En kamp for Kirkens frihed	15

Med dette nr. af bladet følger et indbetalingskort til indbetaling af kon-
tingent, abonnement m.v. — Satser som i 1985, se ovenfor!